

UDC 341.1

ASPECT GEOPOLITIC AL CONFLICTULUI TRANSNISTREAN

Stanislav COVALSCHI,

doctor în științe istorice,

Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată din Republica Moldova

Viorica LEANCĂ,

doctor în științe filozofice,

Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată din Republica Moldova

SUMMARY

Transnistrian conflict in Moldova in its typology passed in its development all the steps up to the armed confrontation. It exists because of its geopolitical component. Support from the Russian region is decisive impetus for the Tiraspol regime in the light of events around the Crimea. In the confrontation between Russia and the European Union, NATO expansion and intensive Russian military bases on the Crimean peninsula Moldova opportunity to resolve the problem of the territorial division of the country becomes very uncertain.

Key words: geopolitical issues, integration of Moldova, problems of territorial division, Republic of Moldova.

АННОТАЦИЯ

Приднестровский конфликт в Республике Молдова по своей типологии прошел в своем развитии все этапы, вплоть до вооруженного противостояния.

Сегодня он существует благодаря своей геополитической составляющей. Поддержка региона со стороны России является определяющим стимулом для Тираспольского режима в свете события вокруг Крыма. В условиях противостояния Европейского Союза и России, расширения НАТО и реанимации русских военных баз на Крымском полуострове возможность Молдовы для разрешения проблемы территориального раскола страны становится весьма неопределенной.

Ключевые слова: геополитические вопросы, интеграции Молдовы, проблемы территориального раскола, Республика Молдова.

REZUMAT

În articolul dat, abordăm problema geopolitică al conflictului transnistrean (1989–1992). Cauzile apariției, declanșării, implicarea Federației Ruse în procesul exalării. Posibilitatea deja pe parcursul celor 25 ani ai rezolvării pe cale pașnică, civilizată problemei date.

Introducere. Republica Moldova este membru fondator al organizației Cooperarea Economică a Mării Negre (CEMN). Faptul dat îi permite dezvoltarea socio-politică în regiune, integrarea în procesele economice și securității regională, dar! Republica Moldova este unicul stat din formațiunea dată, unde conflictul transnistrean din conflict politic, social, intern a evoluat în conflict regional. Deja de 25 ani nu poate fi găsită soluția rezolvării conflictului dat. Integrarea în Comunitatea europeană a Republicii Moldova este posibilă numai după soluționarea conflictului transnistrean, așa este condiția Parlamentului European.

Scopul acestui articol este, de-a familiza și reaminti opiniei publice— existența confruntării, separării teritoriale a raioanelor la Est de Nistru a Republicii Moldova. Imposibilitatea la momentul actual la rezolvarea conflictului transnistrean legat de interesul strategic, geopolitic al Rusiei în regiunile sudice ale Europei, unde Transnistria este văzută ca un cap de pod al expansiei ruse.

Rezultatele obținute și discuții. Geneza problemei trebuie găsită în evoluția procesului renașterii naționale începând cu vara anului 1989, observăm că cu mult înainte de

proclamarea independenței și suveranității statului integru Republica Moldova. Conflictul etnic transformându-se în război civil, ciar în ziua recunoașterii de către ONU a R. Moldova (2 martie 1992, când secția de poliție ai MAI RMoldova din or. Dubăsari a fost luată cu asalt de separatiștii transnistreni).

Războiul de pe Nistru a comportat un caracter intern și tot odată extern. Separatiștii transnistreni politic, militar și ideologic, fiind susținuți de Federația Rusă, aviau suportul Armatei a 14, căzăcimii și mercenarilor de pe tot întinsul Rusiei. Mascându-se sub pretextul discriminării minorităților naționale și reunificării Moldovei cu România, liderii separatiștilor, în majoritatea sa neautohtoni, etnic ruși, cetățeni ai Federației Ruse, reprezentau Rusia și interesele ei – I. Smirnov, D. Cogut, A. Bolșacov, A. Belicenco, G. Pologov, deja după o săptămână după proclamarea independenței RM, la 2 septembrie 1990 au «proclamată» – republica sovetică socialistă moldoveniască nistreană, în componența URSS, a fost ales Sovietul Suprem provizoriu. În componența acestui stat-fantom, întră cele 5 raioane ai RSSM situate la Est de Nistru cu o populație de 630 mii, pe

o suprafață de 4118 km pătrați (12% ai teritoriului RSSM), unde compact locuiesc 39% moldoveni, 28% ucraineni și 24% ruși.

Transnistria a fost o arenă de luptă între «fratele mai mare» rus și cel mic «румын окупант», devenind victimă ai intereselor Federației Ruse (făcând bilant ai existenței R.M. Transnistrene pe parcurs de ani constatăm – oare cetățenii așa numitei republici– trăesc mai bine? oare se simt mai confort în spațiul post-sovetic? Nerecunoscuți ca cetățeni transnistreni, sunt nevoiți să-și întocmească cetățenie rusă, ucrainiană, moldoveniască și chiar română, adesia având cerințe duble).

Cauzele politice: La baza conflictului stau interesele geopolitice, geostrategice ale Rusiei. Pentru Rusia Transnistria înseamnă o bază militară departe de hotarile Federației Ruse.

După falimentul URSS, Rusia a pierdut **toate** bazele militare în Europa de Est, (începând cu lichidarea grupei militare din Germania de Răsărit, Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, statele Baltice, Crimeia, baza militară Poti din Georgia). Transnistria reprezintă nu numai o bază militară rusă ci un platdarm al extinderii influenței și puterii ruse reale pe peninsula Balcanică, începând încă cu Al.Suvorov care și a fondat pentru prima dată depozitul militar armatei ruse în Thigina pregătinduse de asaltul cetatea Izmail.

– Pierderea Transnistriei pentru Rusia ar însemna pierderea zonei agrare, al produselor alimentare

– Pe teritoriul Transnistriei funcționează uzini industriale strategice de standart tehnologic dublu, în majoritatea lor care lucrau pentru complexul industrial-militar rus. Integrarea lor în economia R. Moldova nu intră în planurile geopolitice ruse.

– Teama expansiei statelor balcanice (României, Bulgariei, Serbiei, Croației etc.) în Sud-Estul Europei.

– Cu ori și cu ce preț stoparea extinderii blocului NATO în regiune, ca precedent al pierderii influenței ruse asupra teritoriului european al statelor CSI. Odată cu falimentul URSS, Rusia a pierdut 24% din teritoriu, 40% din populație și sa îndepărtat de Europa Occidentală cu 1000 km.

Referitor la extinderea Blocului militar Atlanticului de Nord în Sud-Estul Europei. Personal sunt îngrijorat de expansia blocurilor militare în regiune. În caz de conflict politic-militar, în primul rând vom suferi noi și copiii noștri, sper că faptul dat este clar ori și cărui membru ai societății noastre. **Reeșind din strategia militară statală, R. Moldova este stat neutru și aderarea la blocurile militare este inadmisibil și socot corect.**

Federația Rusă tinde spre păstrarea controlului asupra teritoriului post-sovetic. Având « standart dublu» în promovarea normelor democratice, Rusia recunoaște independența și suveranitatea R. Moldova, tot odată ferm promoviază ideea statutului special al Transnistriei și Găgăugiei în componența Moldova.

B. Elțin primul Președintele Federației Ruse clar a formulat poziția Rusiei în politica externă «...Frontiera

Rusiei trece la frontiera fostei URSS. Marșul triumfal al suveranităților fostelor republici unionale el le-a numit «...suveranitatea apartamentului comunal – суверанитет коммуналки...» Suveranitate Republicilor Unionale le vom da atîta cît ei vor putea duce în buzunar, declară B.Elțin.

Generalizînd scopul politicii externe al Rusiei în regiune, subliniem că Europa de Sud-Est este zona al intereselor «strategice vitale» și Transnistria este cap de pod în expansia rusă la moment. Despre faptul dat ne vorbește și neratificarea de către Duma de Stat al Rusiei «Tratatului privind relațiile interstatale între RSSMoldoveniască și Federația Rusă semnat în ziua tragică pentru poporul moldav – 2 noiembrie 1990.

Cauze ideologice: Mișcarea de renaștere națională, proces început cu mult mai înainte de falimentul URSS a avut un caracter anticomunist, antisovietic, antirusofob. Primul pas al autodeterminării naționale a avut un aspect cultural – poporul moldav a optat pentru restabilirea grafiei latine a limbii moldovenești și 31 august, fiecare an sărbăm «Ziua Limbii».

23 iunie 1990 Moldova se proclamă Stat Suveran, și numai după un an în vîltoarea puterii comunist din Moscova, la 27 august 1991 Parlamentul Moldovei declară Independența Republicii Moldova.

În zilele tragice pentru poporul rus 19-21 august 1991, liderii separatiști din Tiraspol au aderat la rebeliunea comunistă din Moscova. După eșecul căruia, său adăpostit pe teritoriul unității militare ruse din Tiraspol. Cănd stăpîni noi, liderul separatiștilor transnistreni I. Smirnov, a cerut audiență Președintelui Ucrainei, unde și a fost reținut de grupa specială ai securității R. Moldova (condusă de Mihai Abdusa) și transportat la Chișinău.

Proclamarea independenței, suveranității R. Moldova, grafiei latine a limbii moldovenești, tricolorului era tratat de separatiștii din Tiraspol prin mijloacele de informație ruse (ciar și în momentul actual pe parcursul celor două decenii), ca acțiune de romanizare forțată, formă de discriminare a minorităților naționale. Presa, studii al istoricilor rusofobi care propuniau un recurs al istoriei prin care propagau ideea apartinerii Transnistriei Rusiei.

Menționăm, că la apelul și isteria minorităților naționale, că le este impusă limba română forțat, măcar că puțini din slavonii, băștinașii ai Transnistriei au citit «Legia despre grafia latină a limbii moldovenești», unde ce accentuază, că trecerea la limbă de stat se face pe etape și studiul căruia este gratis, La 6 noiembrie 1990 Tiraspolul a fost vizitată de grupă de deputați ai Federației Ruse, în frunte cu Serghei Crasavcenco. Delegația n-a depistat nic un caz de discriminație a minorităților ruse în regiune, dar» moldovenii suferă de rusofobie la moment...».

Propaganda era făcută prin metode pur comuniste «Cine nu e cu noi este contra noastră», «Snegur – agresor, ocupant, călău...»

Menționăm că pe tot parcursul existenței RSSM, poporul băștinaș din raioanele de Est al Moldovei nu avia posibilitatea

să facă studiul în limba maternă. În Thigina-Bender în anii 80 ai sec.XX exista numai o școală cu predarea în limba română, (cei drep și în Chișinău în anul 1980 au fost descise numai 2 școli cu predare în limba maternă). Rusificați, băștinașii au primit o cultură și conștiință regională. Numai în satele de pe malul stâng al Nistrului populația a manifestat nedorința existenței sale în Transnistria rusificată, luptând pentru independența sa, ei primii au ținut pept expansiei separatiste. Omagiul voua voluntarii din satele Părăta, Molovata-Nouă, Coșnița, Teia, Tomozeia, Cocieri.

Cauze militare: Decesul URSS a dus la pierderea statutului de supraputere al Rusiei. Tot odată ea tinde să mențină în zona sa de influență punctele strategice. Transnistria devine obiect principal în geostrategia militară rusă. În acest caz politica nou imperială rusă întreține conflictul politic, etnice transnistrean unde minoritățile naționale vor solicita «ajutorul» frățesc al confracților ruși. Pe teritoriul Transnistrean trăiau la momentul (anul 1990), 10 mii de pensionari ai fostei Armate Sovietice care în conflictul de pe Nistru ai luat ce-a mai activă participare.

La 27 mai 1992 B.Elțin a anunțat intenția de a retrage trupele militare din R. Moldova, tot odată el declară că «Rusia va apăra drepturile rușilor din statele CSI...Aciasta constituie o prioritate. Vom folosi **desigur**, dacă va fi cazul și metode bazate pe forță».

Apare senzația analogiei cu teza leninistă a «revoluției mondiale proletare permanente», care a fost finalul acestei idei știm foarte bine.

Pentru a-și menține influența Rusia dezvoltă teza «revoluție permanente», prin concepția «zonei de influență speciale de interes». Generalizând aici idee, Transnistria și Moldova ca parte componentă a Europei de Sud-Est este declarată zonă de interes **special** pentru Rusia.

Merită atenție documentul de inventariere întocmit de reprezentanții armatei a 14 de Gardă. Care atestă că în decursul perioadei noiembrie 1991 – august 1992, separatiștii au primit din depozitele armatei: 10951 de automate AK, (din 46000 depozitate), 2365 de pistoale automat, 453 mitraliere, 242 aruncătoare de mine, 19 tancuri, 51 mașini blindate, 15,5 milioane de cartușe calibrul 5,45,500 mii de carușe traser, obuze, inventar, combustibil etc. Toate acestea «bunuri» erau distribuite fără control. Inventarierea dată a fost semnată și de liderul separaționist I. Smirnov.

Consecințele acestor distribuiri constă în faptul agravării situației criminogene în regiune. Numai în primele 5 luni ai anului 1992 în Thigina unde era dizlocat batalionul 2 al gardiștilor-separatiști, condusă de I.Costenco, și care avia menirea menținerii ordinii publice, au fost săvârșite 50 de crime (un omor în fiecare a treia zi), și nic un caz practic n-a fost descoperit ori cercetat.

Motiv economic: Odată cu falimentul URSS (decembrie 1991), Federația Rusă rămâne cu doar 76% din teritoriu fostului imperiu comunist, cu 60% din populație, cu 50% produsului intern brut. Faptul dat a redus poziția politică și economică a Rusiei la o putere regională [1, p. 218].

În 1987 Guvernul Sovietic în virtutia «perestroicii» – y adoptă legia «Despre cooperare în URSS». La 1 ianuarie 1990 întră în vigoare legia «Bazele legislative Republiciilor Sovietice despre arendă». Această legi reglementiază posibilitatea răscumpărării de către colectivele de muncă a proprietăților arendate de către ei a întreprinderilor de stat de rang unional ori republican.

În raioanele de Est al RSSM la momentul falimentului URSS existau 11 întreprinderi de rang unional, 2 stații electrice (Dubăsari, Cucurgani) care deserviau cu curent electric toată infrastructura industrială din regiune. Combinatul metalurgic modern din Răbnița. Valoarea economică reprezenta 40% din industria fostei RSSM.

La moment și în zilele noastre cele 11 întreprinderi transnistrene produc armament modern. Uzina «Pribor» produce aruncătoare de mine de calibrul mijlociu, obuze-racete sistemului «Grad». Uzina «Electromaș»-pisoale de tip T.T, PSM «Macarov», AK, «Kalașnicov», SPG-9, Uzina «Electroarmatura» – lansatoare de mine – «Muha», «Gnom», «Catran», «Vasilec», «Duga». Toate acestea «bunuri» erau vândute tuturor solicitanților, inclusiv și separatiștilor din Iceria. Așa dar armamentul **rus**, produs de muncitorii **ruși** din Transnistria ucideau militarii **ruși** în campaniile caucaziene la sf. anilor 90 ai sec. XX. Aciasta-i realitatea!

Un «cadou» al producției transnistrene militare, V. Voronin, fiind Președintele R. Moldova i-a cadonat liderului rus V. Putin.

Apare posibilitatea reală, legitimă de-a privatiza toată infrastructura industrială transnistreană de către conducerea întreprinderilor din regiune. Tot odată ei cer ca regiunea transnistreană să primiască statut special economic și autoadministrare proprie. Faptul dat, dă posibilitate de-a privatiza complexul industrial de pe malul stâng al Nistrului. În conformitate cu legile date în Tiraspol la 11 august 1990 după inițiativa lui I. Smirnov, este fondată organizația non guvernamentală ОСТК (Объединенный Совет Трудовых Коллективов) – Colectivelor Unificate de Muncă. La prima întrunire al căruia, este cerută în formă ultimativă autonomie economică și statală al Transnistriei de la Moldova, ca pus începutul separatizmului rusofob, și declanșat conflictul transnistrean interetnic, care din noiembrie 1990 – trece în faza militară.

Pe parcursul anilor poziția politicii externe a Rusiei rămâne aceeași – statut special economic, politic al regiunii transnistrene. La moment Federația Rusă anual transferă pentru necesitățile existenței R.M. Transnistrene finanțe exivalente cu un miliard de dolari SUA.

Cronologia conflictului. itervenția rusă și «neutralitatea militară» a jeneralului A. Lebedi.

Separatiștii au provocat vărsări de sânge începând cu 2 noiembrie 1990, când au blocat podul strategic de rang unional de la Dubăsari care unea sudul URSS cu statele balcanice. Pentru a soluționa situația MAI al R. Moldova a trimis colaboratori care au dezblocat podul. În procesul

dezblocării ei au fost atacați de separatiștii din regiune. Apar primii polițiști răniți. În conformitate cu regulamentul, este descis foc preventiv în aer din partea polițiștilor. După al doilea atac, separatiștii au fost oprți numai când a fost descis foc asupra rebelilor atacanți. 3 dintre care au fost uciși (V.Mițul, V.Glotca, O.Geletiu), 16 răniți.

V. Glotca era înarmat cu pistol-automat AK răpit în Găgăuzia. La momentul el avia 16 ani. Oare locul lui nu era la studii în școală ?

Propaganda separatistă, presa rusă (în deosebi organul de presa al Part. Comunist din URSS «Pravda») a clasificat tragedia ca atac asupra suveranității Transnistriei. Cazul blocării podului este fapt intern, și din această pricină au fost trimise trupe al MAI, cum s-ar fi procedat în ori și care stat la moment. Imaginativă, blocarea unui pod strategic în Federația Rusă, de separatiști. Care ar fi fost reacția Ministrului de Interne al Federației Ruse.

Juridic, în contextul legislației în vigoare vom menționa că Comisia Procuraturii Unionale a clasificat acțiunile MAI ai RSSM ca legitime.

Peste un an la 13 decembrie 1991, pe același pod, în momentul dezblocării au fost uciși 4 polițiști din brigăda destinație specială ai MAI R. Moldova – G. Iablocichin, M. Arnăut, V. Mereniuc, G. Cașu.

La 2 martie 1992, iar în Dubăsari, mișelește a fost ucis șeful miliției din oraș I.Sincenco. Drept rezultat la provocarea dată a fost blocată secția de poliție MAI R. Moldova din oraș, care la 4 dimineața a fost luată cu asalt de către gardiști și cazacii –mercenari, susținuți de 3 mașini blindate. 34 polițiști au fost arestați și duși la Tiraspol, [2, p. 74], care cu greu au fost eliberați peste 3 săptămâni.

Dega în dimineața zilei de 2 martie pe toate podurile de pe Nistru separatiștii au instalat posturi de picete ai gardiștilor, dotați cu arme noi și mașini blindate. Luptele de mare amploare la Dubăsari au continuat în zilele următoare [3, p. 2]. Pentru ași apăra casele sau ridicat voluntarii satelor Cocieri, Molovata, Coșnița, Doroțcaia. Pe parcursul zilei de 5 martie 800 de separatiști deplasați la Dubăsari au fost oprți de voluntarii din regiune și polițiștii veniți în ajutor din Chisinău.

Așa dar conflictul degenera în conflict regional.

Remarcăm că în ziua de 2 martie 1992 Republica Moldova este primită în ONU, și recunoscută la moment dat de 100 state suverane. Așa dar credem că provocarea separatistă este îndreptată contra Integrității și Suveranității R. Moldova.

În ziua de 14 martie 1992 separatiștii au aruncat în aer podul de peste Nistru lângă Vadul-lui-Vodă, paralel, un grup de cazaci, gardiști (la număr de 600) în frunte cu liderii comitetului de grevă al femeelor din Tiraspol, cu sprijinul comandantului batalionului 2 de gardă I.Costenco, în prezența personală a lui I. Smirnov au devastat unitate militară rusă 51962 (jeniști) dizlocată în sat.Parcani, unde au capturat 1.321 automate Kalașnikov, 155 pistoale Makarov și TT, 1.200 grenade F-1 și RGD-5, 15 aruncătoare de grenade RPG-7 cu întregul echipament de

luptă, 30 lansatoare de rachete sol-aer, 1,5 milioane cartușe [2, p. 96]. Gardiștii n-ău lăst nic un cartuș. I. Costenco imediat a început vinderea armamentului, își amintește fostul comandant al armatei 14, colonelul M.Bergman.

Sub pretextul apărării drepturilor minorităților naționale în Transnistria (citește minoritățile ruse), Comandamentul armatei a 14, dota unitățile para-militare separatiste cu armament modern și în cantități mari. La 19 mai cazacii mercenari conduși de generalul în rezervă al fostei Armate Sovietice Albert Macașov au scos din parcul militar 9 tancuri, 14 mașini blindate, 19 tunuri și aruncătoare de mine, care au fost dizlocate în zona conflictului la Dubăsari. A doua zi 2 tancuri din acel număr au fost nimicite de artileria armatei naționale. Au decedat 3 ofițeri-tanciști ruși. Din mărturiile sale G. Andreeva, liderul mișcării de femei din Transnistria în cartea «Femeile Transnistriei», afirmă că, tehnica a fost capturată cu acordul Ministerului apărării al Rusiei.

A fost de ajuns ca generalul rus Stolearov, aflat într-o vizită la Tiraspol, în ziua de 21 martie 1992, să declare că «armata republicii nistrene reprezintă interesele **geopolitice** ale Rusiei în regiune» și, practic, imediat, Divizia de infanterie 59 din Tiraspol, împreună cu depozitele de armament din Colbasna, în volum de **2700** de vagoane de arme și muniții retrase din Europa de Est, au trecut sub jurisdicția separatistă.

La 19 iunie 1992, când sa început actul final al conflictului sîngeros de pe Nistru, gardiștii separatiști au primit încă 10 tancuri, 29 mașini blindate, 21 autocamioane militare din depozitele armatei ruse. În noapte de 19-20 iunie 3 tancuri cu simbolica rusă au fost nimicite pe podul ce unia Tiraspolul cu Thigina, personal de către colonelul L. Carasev (Comandantul brigăzii de infanterie ai Armatei Naționale). El a fost primul ofițer ai Armatei Naționale decorat cu ordenul «Ștefan cel Mare» în conflictul transnistrean. Omagiul vouă, colonel al Armatei Naționale, rus de origine, devorat Jurământului și onorului militar– Leonid Carasev.

Când tancurile cu simbolica rusă au apărut pe pozițiile de luptă, generalul armatei naționale Pavel Criangă la avertizat pe comandantul gărzii transnistrene Șt.Chițac, «... dacă tancurile tale vor apărea pe pozițiile noastre, vom fi nevoiți să decidem foc! Gîndește-te la oamenii tăi!» Tancurile ruse au apărut pe pozițiile separatiștilor, și oprite de artileria armatei naționale.

Menționăm că la moment armata națională a R. Moldova, dispunea de artilerie reactivă de tip «Uragan»– Grad-M21, dar, care nu au fost implicate în operațiunile militare.

Guvernul Rusiei, Comandamentul armatei 14 nega participarea sa în conflictul militar transnistrean. «Armata a 14 ferm îndeplinește neutralitatea pe tot parcursul contraopunerii între R.M. Nistreană și R. Moldova...», «... Armata a 14 n-a participat în conflictul armat...» [4, p. 57]. Dar colonelul armatei a 14 A.Baranov afirmă că de partea separatiștilor luptau 5000 de militari ruși.

Membrii delegația Misiunii OON la 29 iunie 1992, au fost martori oculari la descidreia focului de către artileria rusă asupra pozițiilor Armatei Naționale.

Dacă anterior conducerea Rusiei, nega faptul implicării armatei a 14 în actele de agresiune contra R. Moldova, apoi prin venirea noului comandant al armatei 14 gen. A. Lebedi, situația sa scimbat radica, avînd acordul implicării forțelor militare în conflictul dat din partea Ministrului Apărării ai Rusiei P. Gracev, din primele zile (23 iuni 1992) A. Lebedi ordonă participării armatei a 14 în operațiunile militare de partea separatiștilor. Un regiment de tancuri ruse este dizlocat în Cetatea Thigina.

Din amintirile comandantului artileriei armatei 14 «... Eu cer acordul de-a decide foc asupra pozițiilor inamicului (!), dar sunt cemat de urgență la A. Lebedi. Care-mi spune : Primește ordinul meu— întâi nimicește, apoi raportează».

Acest general care spune «eu sunt ofițer rus, care are onoare...» [4, p. 57], ordonă la 30 iunie să descidă focul cu sistema «Grad» asupra pozițiilor Armatei Naționale pe platoul Chițcani, unde «...moldovenii au construit fortificații din beton armat..., (declar cu toată responsabilitatea, ca participant la conflictul armat, că nu am construit nimic pe platdamul Chițcani, l-am luat cu asalt în noapte de 26 iunie, și deja acolo erau amplasate de către separatiști blocurile de beton armat, pozițiile artilerie. S.C.)».

2 iulie 1992, divizionul 328 de artilerie ai armatei 14 a nimic o unitate de aruncătoare de min ai Armatei Naționale și o coloană de polișiști. Au decedat 150 de. Nimicit un panton cu muniții și forță vie pe Nistru lângă sat. Doroțcaia.

Generalul Lebedi personal a dat ordin de nimicirea a 3 obiecte ai Armate Naționale în noaptea de 2–3 iulie, unde de la ora 3 pînă la ora 3.45 minute, când 8 divizioane de artilerie și 6 baterii de aruncătoare de mine au descis foc asupra pozițiilor Armatei Naționale. Martorii afirmă că în decurs de 2 zile erau căuțați răniții și cadavrele decedaților.

Informăm că sistemul Grad-M21, de artilerie reactive este considerată cea mai puternică armă de distrugere în masă și interzisă prin Convenția internațională de la Genova [5, p. 1].

Primele negocieri de reglementare pașnică a conflictului au început pe data de 24 martie 1992 la Helsinki, cînd Miniștrii de Externe din Moldova, Rusia, Ucraina și România fac o declarație comună prin care ce cere crearea mecanismului de consultare pentru soluționarea conflictului. Reuniți la Chișinău pe data de 31 martie pentru a găsi în comun o soluție, dar în virtutea înțrării gardiștilor separatiști în Thigina, necocierile au eșuat.

În contextul acestor evenimente la 6 iulie 1992, la Moscova, conducătorii statelor CSI, au pus la discuție posibilității stopării conflictului armat din Transnistria, aprobînd reglementarea propusă de M. Snegur.

La 7 iulie pe aerodromul Limanscoe din Ucraina, reprezentanții militari ai Rusiei, Moldovei și «republicii nistrene» au convenit asupra încetării **imediate** a focului și retragerea de pe poziții a tehnicii militare grele. Ulterior, partea transnistreană n-a respectat acordul de încetare a focului și recunoașterea statutului de «Stat Independent și Suveran» al R. Moldova, cerînd recunoașterea anclaviei nistrene ca stat suveran și independent R.M. Nistreană.

În ziua de 21 iulie 1992, M. Snegur și B. Elțin au semnat la Moscova în prezența lui I. Smirnov «Convenția cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova [5, p. 1]. **Documentul dat marcează încetarea oficială a conflictului armat.**

«Pricipalul că e pace» a apreciat M. Snegur importanța Convenției de la Moscova. Liderul separatiștilor I. Smirnov declară că Republica Nistreană este recunoscută de jure și facto prin faptul acordului de la 21 iulie 1992, motiv care dă posibilitatea admitterii sale în ONU. Orașul Thigina (Bender) a fost declarat zonă cu regim sporit de securitate, asigurat de contingentele militare a 3 părți cointeresate. Comisia Unificată de Control va asigura ordinea de drept în oraș. Unitățile armatei a 14 din regiune sunt obligate să respecte cu strictețe neutralitatea [5, p. 1].

În contextul da, la 8 octombrie 1992 B. Elțin insistă ca raioanele de est ale R. Moldova să fie transformate în republică [6, p. 2] Această declarație duce la exalarea situației și păcii șubrede din regiune.

Conflictul militar a adus pierderi umane cit participanților în lupte, atît și populației pașnice. În total au decedat 1100. 3500 persoane au fost ranite.

Republica Moldova ne informează, ca în conflictul militar (martie-iulie 1992) au decedat 320 combatanți, numai de la 12 iunie-21 iulie 1992 am pierdut 165 luptători, 1028 raniti, (respectiv MAN-46 decedați, 334 raniti, MAI 45 și 333, voluntari-41 și 225).

Refugiați în total 130 mii, dintre care 72 mii în statele CSI, din Thigina respectiv 24121, Dubasari-17070, Tiraspol-1940. În majoritatea lor refugiații erau femei și copii (91.4%) . Ulterior 95% refugiați sau re-întors.

Totalurile conflictului sunt verificate cu aproximație, avem diferite calcule ai decedaților, perduți fără veste, răniți, ori decedat după finele conflictului pe parcursul anilor. Este necesar un studiu sociologic și criminologic profund al totalurilor conflictului transnistrean.

Asociația, **Memorial**, organizație obștească, care pe tot parcursul conflictului, ca martor ocular analiza mersul evenimentelor comunică ca:

– Pe parcursul luptelor din Thigina, trupele militare ai Republicii Moldova n-au distrus nic un obiect industrial, și ca în august 1992, toate întreprinderile orasului lucrau în regim normal. Materia prima n-a fost retrasă în raioanele de Est.

– Cazuri violului fizic asupra populației pașnice din partea Moldovei, cum ne informează presa din Moscova și RTM, nu sa adevărit [7, p. 12].

– Populația pașnică în Bender (Thigina) este asigurată cu produse alimentare, de către administrațiile pulice locale din R. Moldova. Apeductul, canalizația, stația de telefon orasianasca, rețeaua energiei electrice funcționează normal.

– Pe teritoriul RTMoldovenesti, organele miliției nu-și îndeplinesc funcțiile sale principale— menținerea ordinii public.

– Prizonierii gardisti, în Moldova nu sunt supuși torturilor fizice și psihologice

– În RTMoldoveniasca evidenta crimelor este dusa slab, în Bender practic deloc.

– MAI ai R. Moldova fixiază toate delictele.

– Informația despre demontarea utilajului întreprinderilor industriale din orașul Bender, controlate de partea R. Moldova, nu corespunde adevărului» [8, p. 16].

Soluționarea conflictului transnistrean este problemă principală a politicii externe al Republicii Moldova. Numai rezolvarea cărui permite posibilitatea reînegrării economice, politice a Republicii Moldova cu Comunitatea Economică la moment.

Necesitatea reformării R. Moldova într-un stat democratic de tip european socotim noi este idealul suprem al poporului nostru.

La moment 38,8% din populația transnistriei, și 39,9 din Republica Moldova doresc re-începerea tratatelor soluționării conflictului transnistrean. 42% ai populației transnistriei și 51,2% de cetățeni ai R. Moldova socot că toate limitele răbdării au expirat [9, p. 83].

Concluzii. Politicile promovate de Federația Rusă și Republica Transnistreană urmăresc scopul de anexare a acestui teritoriu (caz asimilar regiunii Crimeii, anexație recent de Federația Rusă), contrar politicii promovată de Comunitatea Europeană în direcția consolidării între maluri în scopul reântegrării Republicii Moldova în procesele politice și economice mondiale.

Politica promovată de Rusia amplifică procesul de degradare și de depopularizare a Republicii Transnistrene (jumate din populația regiunii sunt cetățeni ai Federației

Ruse), care nu lasă loc pentru lărgirea dialogului între populația de pe ambele maluri ale Nistrului.

Consolidarea Republica Moldova în urma procesului de apropiere de UE constituie o singură cale care păstrează perspectiva soluționării conflictului Transnistrean în baza intereselor naționale ale Republicii Moldova.

Referințe bibliografice

1. Политология. Учебное пособие для вузов / Составитель и ответственный редактор А.А. Радугин, Изд. «Центр», Москва, 1998. – p. 218.

2. Vasile Nedelciuc, Republica Moldova, Ed. Universitas, Chișinău, 1992. – p. 74.

3. Atac asupra satului Cocieri // Moldova Suverană, nr. 33 (17903), 5 martie 1992.

4. «Белая книга» ПМП. Авторский коллектив под редакцией В. Шурыгина, ИА REGIUM, Москва, 2006. – p. 57.

5. Atac mișelesc / Comunicat special al Ministerului Apărării al Republicii Moldova // Moldova Suverană, nr. 93 (17963), 7 iulie 1992.

6. Moldova Suverană, nr. 105 (17975), 28 iulie 1992.

7. Массовые и наиболее серьезные нарушения прав человека и положения в зоне вооруженного конфликта в г. Бендеры (июнь-июль 1992). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://enews.md/articles/view/3521>. – p. 12.

8. Ibidem.

9. Молдова и Приднестровья: общими усилиями к будущему. Социальные Аспекты. Cu drag, Chișinău, 2009. – p. 13.